

בית-משפט עליון • דניאל פרידמן

מי מתאים להיות נשיא

מינויו של ג'והן רוברטס לנשיא בית-המשפט העליון של ארה"ב, שאושר לאחרונה ברוב מרשים בסנאט, עורר לא מעט עניין בישראל. היו שהתרשמו מהשימוע הפומבי שנערך לו. זהו אירוע תקשור רחבי, שמטבע הדברים נושא חן בעיני הפוליטיקאים, שהיו בוודאי שמחים ליטול בו חלק. אולם למינוי יש מבחינתנו היבטים אחרים, חשובים יותר.

רוברטס, שהוא כבן 50, הינו משפטן עתיר כישורים והישגים. אילו מונה לבית המשפט העליון של מדינת ישראל, היה כיום הצעיר מבין השופטים של בית-משפט זה. בשיטה הפסולה למינוי נשיא בית-המשפט העליון ומשנה לנשיא, הנעשית אצלנו לפי הוותק, היה מר רוברטס זוכה להתמנות למשרת נשיא בית-המשפט העליון רק בעוד כ-17 שנה. בארה"ב יכול המועמד המתאים להתמנות למשרת נשיא בית-המשפט מבלי שיהיה עליו להמתין עד שכל חבריו הוותיקים ממנו יפרשו מהשיפוט.

היבט מעניין נוסף הוא שגשיא בית-המשפט העליון בארה"ב לא התמנה כלל מבין השופטים המכהנים בבית-משפט זה. מר רוברטס מכהן בבית-משפט פדראלי לערעורים, שהוא ערכאה נמוכה מבית-המשפט העליון. אולם הדבר לא מנע את מינויו. היו אמנם חברי סנאט שהתנגדו למינוי מחמת החשש מפני מה שנחשב כנטייתו השמרנית של רוברטס, אולם לא שמעתי שהעובדה שרוברטס איננו נמנה עם שופטי בית-המשפט העליון היוותה נימוק כלשהו להתנגד למינויו. מינוי כזה, הנראה אולי בעינינו דרמטי, מתקבל ככל הנראה בארה"ב כמובן מאליה. ואכן אין זו הפעם הראשונה שממונה נשיא לבית-המשפט העליון בארה"ב שלא מקרב שופטיו. הדוגמה הידועה היא מינויו של ארל וורן בידי הנשיא אייזנהאואר בשנת 1952. ארל וורן היה בעל ניסיון משפטי ופרי ליטי עשיר, הוא אף כיהן במשך שנים לא מעטות כמושל קליפורניה. אולם עד למינויו כנשיא לא כיהן מעולם בבית-המשפט העליון, דבר שלא מנע את מינויו.

נויו. בתקופתו ניתנו אחדים מפסקי-הדין החשובים ביותר בתולדות בית-המשפט העליון בארה"ב, שמהם די להזכיר את פסק-הדין בפרשת בראון, (Brown v. Board of Education), שניתן פה אחד על-ידי בית-המשפט בראשותו של וורן, ואשר בו נפסלה ההפרדה הגזעית בחינוך. היתה זו ראשיתה של מהפכה חברתית, שבכביסה עקרון השוויון וביטול ההפליה מטעמי גזע.

במהלך השנה הקרובה יתפנו משרות הנשיא והמשנה לנשיא בית-המשפט העליון בישראל. בית-המשפט העליון הוא מוסד מרכזי במדינת ישראל, ומן הראוי שלתפקידים אלה יתמנו המועמדים המתאימים ביותר, בין אם הם מכהנים כיום בבית-המשפט העליון ובין אם הם מכהנים בערכאה אחרת או שאינם מכהנים כיום בתפקיד שיפוט. בכל מקרה, השיקול חייב להיות אחד ויחיד: איכות והתאמה לתפקיד, וברור שבמסגרת שיקול זה, עניין הוותק איננו מכריע. ■